

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUT- SKOTTETS BETÄNKANDE 40/2001 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbets- lösa

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 20 november 2001 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (RP 208/2001 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Motioner

Samtidigt med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

— en lagmotion med förslag till lag om ändring av 22 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa (LM 105/1999 rd — Sulo Aittoniemi /alk), som remitterades till utskottet den 30 september 1999,
— en lagmotion med förslag till lag om ändring av 16 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa (LM 63/2000 rd — Esa Lahtela /sd m.fl.), som remitterades till utskottet den 25 maj 2000,
— en åtgärdsmotion om höjning av grunddagpenningen inom arbetslöshetsskyddet och av arbetsmarknadsstödet (AM 27/2001 rd — Leena

Rauhala /fkf), som remitterades till utskottet den 3 april 2001.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsrådet Katriina Alaviuhkola, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsrådet Pasi Järvinen, arbetsministeriet
- juristen Olli Häkkinen, Folkpensionsanstalten
- juristen Markku Kojo, Akava r.f.
- ombudsmannen Mikko Räsänen, Servicearbetsgivarna
- juristen Janne Metsämäki, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC
- juris kandidaten Johan Åström, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund
- ordförande Lea Karjalainen, Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation TVY r.f.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt utlåtande från Företagarna i Finland.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

I propositionen föreslås att grunddagpenningens belopp i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändras till 22,22 euro (132,11 mark), angivet i 2001 års nivå. Tillsammans med index-

förhöjningen i början av 2002 stiger beloppet till 22,75 euro (135,27 mark). Också arbetsmarknadsstöden och grunddelen i den inkomstrelaterade dagpenningen höjs på samma sätt. Dessutom höjs förtjänstdelen av den inkomstrelaterade

dagpenningen från 42 till 45 procent av skillnaden mellan dagslönen och grunddelen. När grunddagpenningen och den inkomstrelaterade dagpenningen stiger, stiger också de förmåner som baserar sig på dem på motsvarande sätt. Dessa är utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, utbildningspenning enligt lagen om stödande av arbetslösa frivilliga studier och altemneringsersättning enligt lagen om försök med altemneringsledighet. Dessutom föreslås bestämmelserna om arbetsvillkor bli reviderade eftersom maximitiden för utbetalningen av arbetsmarknadsstöd till arbetsgivaren har förlängts.

Propositionen hänför sig i fråga om höjningen av grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet till propositionen om komplettering av

budgetpropositionen för 2002 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 mars 2002.

Motionerna

I lagmotion LM 105/1999 rd föreslås att grunddagpenningen till fullt belopp skall vara 140 mark per dag.

I lagmotion LM 63/2000 rd föreslås att 16 § 2 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändras så att hälften av tiden i arbete för den som får sysselsättning med sammansatt stöd skall räknas in i arbetsvillkoret inom utkomstskyddet för arbetslösa.

I åtgärdsmotion AM 27/2001 rd föreslås att grunddagpenningen inom utkomstskyddet för arbetslösa och arbetsmarknadsstödet höjs.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Av de orsaker som nämns i propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet förslaget nödvändigt och lämpligt. Utskottet tillstyrker därför lagförslaget i propositionen med följande anmärkningar.

Högre nivå på utkomstskyddet för arbetslösa

Utskottet framhåller att förslagen att höja utkomstskyddet för arbetslösa är motiverat, både när det gäller förtjänstdelen och grunddelen. Förmånen förbättras också av att förtjänstdelen höjs tillbaka till 45 procent. När förmånerna höjs får de arbetslösa bättre möjligheter att försörja sig samtidigt som fattigdomen och utslagningen minskar. När grunddagpenningen och den inkomstrelaterade arbetslöshetsdagpenningen stiger, stiger också de förmåner som baserar sig på dem i samma grad. Propositionen ger de hushåll som får utkomstskydd för arbetslösa ett tillskott i den primära inkomsttryggheten. De hushåll som får både utkomstskydd för arbetslösa och utkomststöd behöver nu mindre utkomststöd. Propositionen innebär således att inkomsttrygg-

heten i sista hand, dvs. utkomststödet, inte längre har lika stor betydelse för hushållens inkomstbildning. Men utskottet påpekar att en högre grunddagpenning och ett högre arbetsmarknadsstöd inte betyder att alla som får utkomststöd för arbetslösa får ett inkomsttillskott i motsvarande grad, eftersom höjningen blir mindre när utkomststödet minskar och eftersom den inkomstrelaterade dagpenningen inklusive barnförhöjning får vara högst 90 procent av den försäkrades dagslön. Speciellt i flerbarnsfamiljer minskar höjningen på grund av denna regel.

Det krävs ytterligare åtgärder för att minska fattigdomen och utslagningen till följd av långvarig arbetslöshet, understryker utskottet. Också efter förhöjningen måste många som får utkomstskydd vid arbetslöshet också anhålla om att få utkomststöd. För att trygga de arbetslösas försörjning är det enligt utskottet nödvändigt att ytterligare höja utkomstskyddet för arbetslösa.

Arbetsvillkoret

Regeringen föreslår att hälften av tiden i arbete i samband med sammansatt stöd skall hänföras till

arbetsvillkoret i stället för en tredjedel som nu. Utskottet anser detta vara motiverat eftersom de sysselsatta blir mer jämställda oavsett vilka stödformer de får. Samtidigt fullföljs principen att arbete förbättrar den sociala tryggheten och därigenom uppmuntrar till arbete. Utskottet anser att det bör bli ännu lättare att förkovra arbetsvillkoret eftersom sysselsättnings- och anställningsformerna har diversifierats på senare år och detta kan leda till att förmåner tjänas in i mycket varierande grad trots att fallen är t.o.m. mycket lika varandra.

Dessutom bör det sammansatta stödet förbättras ytterligare, påpekar utskottet. Det vore viktigt att kombinera det sammansatta stödet med en bedömning av arbetsförmågan, rehabilitering och sysselsättningsfrämjande utbildning.

Helsingfors den 22 november 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Marjatta Vehkaoja /sd
vordf. Timo Ihamäki /saml
medl. Eero Akaan-Penttilä /saml
Merikukka Forsius /gröna
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /cent
Valto Koski /sd

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Eila Mäkipää.

Motionerna

Genom propositionen genomförs hela innehållet i LM 63/2000 rd och innehållet i AM 27/2001 rd delvis. Utskottet föreslår därför att de förkastas. Vidare föreslår utskottet att också lagmotion LM 105/1999 rd avböjs, eftersom propositionen och detta betänkande avviker från förslagen i lagmotionen.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår social- och hälsovårdsutskottet vördsamt

att lagförslaget godkänns utan ändringar,

att lagmotionerna LM 105/1999 rd och LM 63/2000 rd förkastas och

att åtgärdsmotion AM 27/2001 rd förkastas.

Pehr Löw /sv
Juha Rehula /cent (delvis)
Päivi Räsänen /kd
Sari Sarkomaa /saml
Arto Seppälä /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vänst
Raija Vahasalo /saml.

RESERVATION

Motivering

Ända sedan 1995 har inkomstskillnaderna mellan olika befolkningsgrupper ökat avsevärt. En av de viktigaste orsakerna till detta är långtidsarbetslösheten. På grund av den måste många arbetslösa under långa tider leva på grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd. Enligt propositionen omfattas 260 000 människor som får arbetsmarknadsstöd och 42 000 personer som får grunddagpenning av ändringarna i beloppen för grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd.

Höjningarna av grunddagpenningen påverkar otvivelaktigt hundratusentals finländares möjligheter att klara sig eftersom fattigdomen och utslagningen inte kommer att öka lika snabbt. Det är fråga om att förbättra den primära försörjningen, vilket i princip är värt att stödja.

Enligt uppgifter från Statistikcentralen var de arbetslösa den enda gruppen som 1999 hade en negativ inkomstutveckling. Minimiutkomstskyddet för arbetslösa inte utvecklas i samma takt som andra befolkningsgruppers inkomster. Detta kan svårligen motiveras med till exempel att det har blivit mer lönsamt att arbeta, i all synnerhet som bland annat låg utbildningsnivå eller kraftiga omstruktureringar i yrkeslivet hör till de faktorer som orsakat långtidsarbetslösheten. Det finns för få arbetstillfällen.

Fattigdomen har många ansikten. Det finns fortfarande hundratusentals människor i vårt land, barnfamiljer, ensamma människor, arbetslösa och också förvärvsarbetande, som lever på ett existensminimum.

Regeringen har erkänt fakta i och med fattigdomspaketet. Den föreliggande ändringen av lagen om utkomstskydd för arbetslösa är en kom-

ponent i paketet. Det har givits utfästelser om att fortsatta åtgärder för att avvärja fattigdomen skall tas in i budgeten för 2003.

Propositionen ger visserligen dem som lever på grunddagpenning ett lite bättre liv. I t.ex. den interpellationsdebatt om fattigdomen som riksdagen förde för en tid sedan utlovade ministern ändringar för att förenkla och förtydliga systemet. Av läget i berednings- och arbetsgruppen just nu att döma får reformerna dock vänta på bättre tider.

De primära förmånerna måste vara tillräckligt stora. Det är inte önskvärt att de arbetslösa under långa tider skall vara tvungna att få sin försörjning genom utkomststödet, som egentligen är avsett att vara en tillfällig inkomstrygghet. Det är beklagligt ofta som arbetslösa på grund av det rådande systemet och skatterna på sociala förmåner måste anhänga om utkomststöd.

Regeringen föreslår en otillräcklig höjning av arbetslöshetsdagpenningen och arbetsmarknadsstödet. Nivåhöjningen borde ha varit minst 1,70 euro (10 mk) per dag. Inte ens denna nivå på 23,10 euro per dag kan ändra på den rådande situationen eller eliminera problemet men göra det en aning lättare för dem som är i en livssituation där de är i skriande behov av hjälp.

Förslag

På grundval av det ovanstående föreslår vi

att lagförslaget i utskottets betänkande i övrigt godkänns i enlighet med betänkandet utom att 22 § godkänns med följande ändringar (Reservationens ändringsförslag):

Reservationens ändringsförslag

22 §

Grunddagpenningens belopp

Grunddagpenningens fulla belopp är 23,10
euro per dag.

— — — — —

Helsingfors den 22 november 2001

Juha Rehula /cent
Inkeri Kerola /cent
Päivi Räsänen /kd